

شناسایی مؤلفه‌های حمایت از نهضت‌های آزادی‌بخش و محور مقاومت و تأثیرسنجی آن بر امنیت جمهوری اسلامی ایران

رضا شاهقلیان قهفرخی^۱

باقر سلیمانی^۲

تاریخ پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۰۷/۲۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۸/۲۲

نشریه علمی آفاق امنیت / سال سیزدهم / شماره چهل و هشتم - پاییز ۱۳۹۹

چکیده

پیروزی انقلاب اسلامی ایران سبب تحول در منطقه غرب آسیا شد و معادلات نظام بین‌الملل را از هم گسست. از مهم‌ترین پیامدهای پیروزی انقلاب اسلامی ایران، مقابله با غرب و تقابل با رژیم صهیونیستی بوده است؛ لذا بعد از آن اسلام برآمده از گفتمان انقلاب اسلامی محور مقاومت با رهبری و نقش محوری ایران شکل گرفت. پژوهش حاضر به شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های حمایت از نهضت‌های آزادی‌بخش اسلامی و محور مقاومت پرداخته و تأثیر آن را بر امنیت جمهوری اسلامی ایران مورد بررسی قرار داده است. این تحقیق بر مبنای هدف از نوع تحقیقات کاربردی است که به روش توصیفی - تحلیلی و پیمایشی صورت گرفته است و برای گردآوری داده‌ها نیز از روش کتابخانه‌ای و توزیع پرسش‌نامه بین خبرگان و اساتید این حوزه استفاده شده که به وسیله نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. نتایج پژوهش بیانگر آن است که جمهوری اسلامی ایران بر اساس مبانی اسلام ناب محمدی (ص)، محکامات قانون اساسی، منافع امنیت ملی و انتظارات و راهبردهای امامین انقلاب، دفاع از حقوق همه مسلمانان را با حمایت معنوی و مادی از محور مقاومت و نهضت‌های آزادی‌بخش بر عهده دارد؛ و در نهایت با ارائه مدل مفهومی، ابعاد و مؤلفه‌های حمایت و پشتیبانی از محور مقاومت را در ابعاد فرهنگی - عقیدتی، امداد و بهداشت، اقتصادی و سیاسی در سطوح مختلف تکنیکی، تاکتیکی، عملیاتی و راهبردی تبیین و تأثیر هر کدام بر امنیت جمهوری اسلامی ایران را بیان کرده است.

واژگان کلیدی

نهضت‌های آزادی‌بخش؛ محور مقاومت؛ انقلاب اسلامی؛ امنیت جمهوری اسلامی ایران

۱. نویسنده مسئول: عضو هیأت علمی دانشگاه افسری امام حسین(ع)، دانشجوی دکترای دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران
dr.rshahgholian@ihu.ac.ir

۲. مدرس دانشگاه افسری و تربیت پاسداری امام حسین(ع)، تهران، ایران
mohammadbagher.1389@yahoo.com

مقدمه

اجتماعات انسانی در طول تاریخ همیشه دستخوش تحولات عمیقی بوده و تاریخ بشریت، نهضت‌ها، جنبش‌ها و قیام‌های فراوانی را تجربه کرده که بعضی از این حرکت‌ها دارای اهداف الهی بوده است. در راه این نهضت‌ها، انسان‌های بزرگی تلاش نموده و هزاران نفر از آنها نیز به شهادت یا در بعضی مقاطع به پیروزی رسیده‌اند؛ اگرچه در هر دو حال برای الهیون پیروزی و به تعبیر قرآن کریم «احدی الحسنیین»^۱ است. گروه دیگری از نهضت‌ها نیز به دنبال اهداف مادی از قبیل به دست آوردن قدرت، تشکیل حکومت، سرکوبی مخالفین حزبی و گروهی خود بوده‌اند و بعضی هم به ادعای دفاع از مردم و تشکیل حکومت‌های مردمی به وجود آمده‌اند. اکنون که بیش از ۳۸ سال از انقلاب بزرگ اسلامی ایران می‌گذرد، در طی این مدت جمهوری اسلامی ایران در چهارچوب یک نگاه کاملاً واقع‌گرایانه و منطقی، بزرگ‌ترین حامی نهضت‌های آزادی‌بخش جهان و مشخصاً محور مقاومت و گروه‌های مبارز فلسطینی و حزب‌الله لبنان بوده است. در حقیقت انقلاب اسلامی ایران نه تنها به نهضت‌های استکبارستیز منطقه و جهان از جمله محور مقاومت حیات دوباره بخشید، بلکه بازتولید و گسترش این گفتمان را نیز همچنان وجهه همت خود قرار داده است. گفتمان حمایت از مستضعفان جهان، در عین خودداری از هرگونه دخالت در امور داخلی ملت‌های دیگر که در قانون اساسی ایران آمده، امر بدیع و بی‌نظیری است که در قانون اساسی هیچ کشور دیگری مشابه ندارد. اگر اقتضائات جامعه بین‌المللی و لزوم حفظ نظم جهانی نبود، مسلماً اجرای چنین اصل ارزشی، با عبارت «خودداری از دخالت در امور ملت‌های دیگر» هم مشروط و مقید نمی‌شد (عمید زنجانی و توکلی، ۱۳۹۱: ۲۲۴).

لذا در شرایط و اوضاع کنونی باید اذعان کرد که گفتمان انقلاب اسلامی ایران در جهان اسلام و به‌ویژه منطقه غرب آسیا، در عرصه عملیاتی در قالب جبهه یا محور مقاومت بیش از هر زمانی تجلی یافته و از این رو گفتمان‌های دیگر مثل جریان‌های سلفی تکفیری با شکست‌های پی‌درپی، یکی پس از دیگری، صحنه زورآزمایی با گفتمان اصلی انقلاب اسلامی ایران مبنی بر حمایت از محور مقاومت را ترک کرده و یا با گذشت زمان از مبانی خود زاویه گرفته و رو به اضمحلال رفته‌اند (سایت الوقت، ۱۳۹۴). هرچند نگاه جمهوری اسلامی ایران در سیاست خارجی خویش در قبال مقاومت اسلامی و نهضت‌های آزادی‌بخش، نگاهی کاملاً انسان‌دوستانه و در راستای انجام وظایف ایدئولوژیکی - مکتبی است، اما این موضوع هیچ‌گونه مغایرتی با تأمین امنیت و منافع ملی جمهوری اسلامی ایران و کشورهای منطقه ندارد. به دنبال ناکامی امریکا در پیشبرد طرح خاورمیانه بزرگ،

چهره جدیدی در منطقه شکل گرفت که همچنان شامل دو محور است. محور اول را سازش شکل می‌دهد و شامل کشورهای است که سیاست خارجی آنها بر اساس تعامل با سیاست خارجی امریکا شکل گرفته است و محور دوم را مقاومت شکل می‌دهد که متحدان و جنبش‌های هم‌سو با جمهوری اسلامی ایران در این طیف جای می‌گیرند. سوریه، گروه‌های مقاومت در لبنان، فلسطین به‌طور خاص و عراق این محور را تشکیل می‌دهند. شکل‌گیری این محور با ابداع هلال شیعی از سوی پادشاه اردن و سران اقتدارگرای حاشیة خلیج فارس همراه بوده است. پیش از این نیز عربستان در واکنش به آنچه که تهدید انقلاب اسلامی می‌خواند، شورای همکاری خلیج فارس را تشکیل داده بود و جهت‌گیری‌های ضدژمونیک ایران که منافع امریکا را به‌طور ذاتی تهدید می‌کرد، سبب شده بود سیاست خارجی ایران متأثر از ساختارهای جهانی و منطقه‌ای در راستای توسعه‌الگوی ژئوکالچری اسلام انقلابی استمرار پیدا کند. بنابراین دغدغه نویسنده، شناسایی مؤلفه‌های حمایت از نهضت‌های آزادی‌بخش جهان و منطقه، به‌خصوص محور مقاومت و مبارزات ملت فلسطین، لبنان، سوریه، عراق و یمن به‌عنوان یک گفتمان اسلامی فراگیر، علیه استبداد و اشغالگری از هر نوع آن که از خطوط کلی و راهبردی جمهوری اسلامی ایران بوده و همچنین تأثیر آن بر امنیت جمهوری اسلامی ایران است. ولی با توجه به سیطره عملیات روانی دشمن در این راستا، بایستی چرایی و ضرورت حمایت از محور مقاومت، مستمراً به مردم و مسئولین گوشزد شود. طبیعی است که آگاه‌سازی ملت فهیم، زمینه پشتیبانی همه‌جانبه آنها از راهبرد فوق را فراهم خواهد ساخت. لازم به ذکر است شیوه‌های حمایت از نهضت‌های فوق در دولت‌های مختلف با نوسانات متعددی روبه‌رو بوده به‌گونه‌ای که در برخی مواقع منفعلانه عمل کرده و بسیاری از ابعاد حمایت مغفول مانده است. پژوهش درمورد مبانی نظری حمایت از نهضت‌های آزادی‌بخش و محور مقاومت است که می‌تواند علاوه بر تأمین نیازهای علمی در این زمینه، دارای فواید عملی و مکتبی باشد. از مهم‌ترین موارد اهمیت انجام این تحقیق، می‌توان به نکات ذیل اشاره کرد: انجام این تحقیق و استفاده از نتایج آن موجب افزایش آگاهی و بینش جامعه در خصوص ضرورت حمایت از محور مقاومت شده است و در اوضاع کنونی حمایت‌های معنوی مردم در این زمینه را به‌دنبال خواهد داشت. شناخت ابعاد پشتیبانی از محور مقاومت و جریان‌های آزادی‌بخش و مؤلفه‌های تحقق آنها، ارتقای کیفی اقدامات سازمان‌ها و نهادهای ذی‌ربط را در بر خواهد داشت. بهره‌گیری از نتایج این پژوهش با ارتقای سطح تکنیکی، تاکتیکی، عملیاتی و راهبردی پشتیبانی از محور مقاومت باعث تقسیم‌کار سازمان‌یافته و جلوگیری از اقدامات موازی و اتلاف منابع می‌شود. همچنین مطالعه این پژوهش به‌جهت تشریح و

توضیح کامل محور مقاومت اسلامی و شیوه‌های حمایت از آن می‌تواند راه‌گشای خلاءهای مطالعاتی تمامی نیروهای نظامی و بسیج مردمی باشد که طلایه‌دار مقابله با غرب و تکفیر هستند. درمورد ضرورت انجام این تحقیق با بررسی وضع موجود می‌توان نتیجه گرفت که عدم انجام و استفاده از نتایج این تحقیق موارد ناخواسته و پیامدهای منفی ذیل را به دنبال خواهد داشت: تداوم شبه‌پراکنی‌های دشمن و ایادی داخلی آنان در زمینه حمایت ایران از محور مقاومت باعث واگرایی در جامعه خواهد شد. با توجه به افزایش فشارها و تهدیدات دشمن و تداوم حملات علیه محور مقاومت و سیاست‌های انفعالی خودی، باعث مغفول ماندن ابعاد گوناگون نیازهای نهضت‌ها و سطوح حمایتی از آنها می‌شود که در توسعه مبارزات آنان کارکرد منفی دارد. هدف از این پژوهش شناسایی مؤلفه‌های حمایت از نهضت‌های آزادی‌بخش و محور مقاومت و تأثیر آن بر امنیت جمهوری اسلامی ایران است و سؤال پژوهش عبارت است از ابعاد و مؤلفه‌های حمایت از نهضت‌های آزادی‌بخش و محور مقاومت کدام است و تأثیر آن بر امنیت جمهوری اسلامی ایران به چه میزان می‌باشد؟

ادبیات و مبانی تحقیق

تعریف مفاهیم و اصطلاحات

نهضت: نهضت^۱، واژه‌ای عربی در برابر واژه خیزش و جنبش در زبان فارسی است؛ و به‌طور کلی در علوم سیاسی و اجتماعی، جنبش و نهضت به حرکت‌ها و خیزش‌های فکری و اجتماعی گفته می‌شود که درصدد اصلاح جامعه در ابعاد مختلف زندگی اجتماعی، یعنی توزیع قدرت سیاسی و عادلانه امکانات و فرصت‌های مادی و معنوی و از اصلاح فکری، فرهنگی تا نظام سیاسی باشند (محبوبی، ۱۳۹۱: ۱۷).

- **نهضت مقاومت:** نهضت مقاومت^۲ در اصطلاح عبارت است از یک تلاش سازمان‌یافته از سوی بخشی از جمعیت غیرنظامی و ناراضی یک کشور که در مقابله با حکومت مرکزی یا قدرت اشغالگر و یا هر دو به عمل می‌آید (عباسی، ۱۳۸۸: ۳).

- **محور مقاومت:** واژه محور مقاومت را می‌شود از دو منظر تعریف کرد: در منظر نخست، محور مقاومت یک «ائتلاف ژئوپلیتیک» منطقه‌ای و مرکب از مجموعه بازیگران دولتی (ایران، سوریه و عراق) و غیردولتی (حزب‌الله، حماس، انصار الله و جهاد اسلامی) است، که دارای منافع مشترک ملی و ایدئولوژیک می‌باشند. تعریف دومی که می‌توان از محور مقاومت ارائه داد؛ تعریفی گفتمانی است. گفتمان، مجموعه‌ای از نشانه‌ها است که در

1. Movement
2. Resistance Movement

یک فرایند مفصل‌بندی نظام معنایی خاصی را شکل می‌دهد. نشانه‌هایی که در گفتمان مقاومت مفصل‌بندی می‌شوند را می‌توان در دو دسته طبقه‌بندی کرد؛ یک بخش نفی یا «سلبی» است و بخش دیگر اثباتی و «ایجابی». در مرکز بُعد سلبی گفتمان مقاومت، «سلطه‌ستیزی» قرار دارد؛ یعنی مهم‌ترین عنصر سلبی گفتمان مقاومت، نفی سلطه و سلطه‌ستیزی است و دوم، نفی استکبار و استبدادستیزی است؛ اما مهم‌ترین وجوه اثباتی و ایجابی گفتمان مقاومت که در مرکز این گفتمان قرار دارد، عبارت از عدالت‌خواهی و حق‌طلبی، اسلام‌خواهی، صلح‌طلبی، عزت‌طلبی و اقتدار، استقلال‌طلبی، آزادی‌خواهی، معنویت‌گرایی، حکمت و عقلانیت‌گرایی، مصلحت‌گرایی و آرمان‌گرایی واقع‌بینی است (سلیمی و شریعتی، ۱۳۹۳: ۷۳).

- ویژگی‌های نهضت: فعالیت نهضت‌ها معمولاً مبارزه طولانی و خشونت‌بار هستند؛ حضور و شرکت بخشی از مردم کشور در نهضت، معمولاً بیش از آنکه جنبه نظامی داشته باشند و جهت اعتقادی، فکری، سیاسی دارند؛ البته در نهایت امکان توسل به زور زیاد است و تحول اساسی و بنیادی در افکار و آرای مردم صورت می‌گیرد و تا این تحول صورت نگیرد اتفاقی در این اجتماع صورت نخواهد گرفت. چنانچه قرآن کریم فرمود: ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیر ما بانفسهم؛ آگاهی و بیداری از ویژگی‌های بارز هر نهضت به‌شمار می‌آید و نهضت‌ها معمولاً حرکت‌های اصلاح‌طلبانه هستند (بیات، ۱۳۸۴: ۹).

- اهداف نهضت‌ها: هر نهضتی یک سلسله هدف‌های فرعی و جزئی خاص خود دارد. هدف‌های کلی در چهار جمله بیان شده است: «نرد المعالم من دینک»: نشانه‌های محو شده راه خدا را که جز همان اصول واقعی اسلام نیست بازگردانیم، یعنی بازگشت به اسلام نخستین و راستین، بدعت‌ها را از میان بردن و سنت‌های اصیل را جایگزین کردن، یعنی حرکت اصلاحی در فکرها و اندیشه‌ها، تحولی در ارواح و ضمائر و قضاوت‌ها. در زمینه اسلام «نظهر الاصلاح فی بلادک»: اصلاح اساسی و آشکار و چشمگیر که نظر هر بیننده را جلب نماید و علائم، در شهرها و مجامع به عمل آوریم و بهبودی وضع زندگی مردم، یعنی تحولی بنیادی در اوضاع زندگی خلق خدا کاملاً هویدا باشد. «یامن المظلومون من عبادک»: بندگان مظلوم خدا از شر ظالمان امان یابند و دست تطاول ستمکاران از شر ستم‌دیدگان کوتاه شود، یعنی در روابط اجتماعی انسان‌ها اصلاح به‌وجود آید. «تقام المعطله من حدودک»: مقررات تعطیل‌شده خدا و قانون‌های نقض‌شده اسلام بار دیگر به‌پا داشته شود و حاکم بر زندگی اجتماعی مردم گردد. یعنی تحولی ثمربخش و اسلامی در نظامات مدنی و اجتماعی جامعه به‌وجود آید (مطهری، ۱۳۶۲: ۷۰). علاوه بر این اهداف کلان و مقدس نهضت ممکن است اهدافی به‌شرح زیر هم در زمینه‌های سیاسی، اقتصادی و

اجتماعی داشته باشد: تغییر نظام حاکم و یا حداقل تغییر رفتار حکومت و اصلاح آن، کسب امتیاز و ایفای نقش بیشتر در فرایند تصمیم‌گیری جامعه، کاهش تمرکز قدرت، ایجاد ساختارهای جدید در جامعه، تغییر ارزش‌های موجود به مطلوب (بیات، ۱۳۸۴: ۱۹).

ضرورت و چرایی حمایت از نهضت‌های آزادی‌بخش و محور مقاومت در نظام اسلامی ایران

– مبانی حمایت از نهضت‌ها در منابع اسلامی: از دیدگاه دینی، در لزوم مبارزه با ظالم و حمایت از مظلوم هرگز تردیدی وجود ندارد. عموم انبیای الهی با قدرت‌های مستکبر زمان خویش مبارزه کرده‌اند و عده‌ای نیز در این راه سر و جان باخته یا حبس و تبعید شده‌اند و محرومیت‌های مختلف را چشیده‌اند. مبارزه‌های پیامبر عظیم‌الشأن اسلام با ظالمان و مشرکان به زندگی پس از رسالت ایشان رنگی دیگر بخشیده بود. اگرچه بعضی از این پیکارها مقدمه دعوت اسلام بود و از مبارزه‌های عقیدتی سرچشمه می‌گرفت؛ اما مبارزه با کسانی که با تجاوز حقوق انسان‌های دیگر را پایمال می‌کنند در تاریخ ادیان الهی و آموزه‌های دینی ناآشنا نیست (قاضی‌زاده، ۱۳۷۷: ۶۳۶).

قرآن کریم با استفهام و سؤال توییخی از سکوت در برابر ظالمان و عدم حمایت از مظلومان و مستضعفان انتقاد می‌کند و مردم باایمان را به مقابله با ظالمان و مستکبران فرا می‌خواند. "چرا در راه خدا جهاد نمی‌کنید، در حالی که جمعی زن و مرد و کودک اسیر ظلم کفار هستند و می‌گویند خدایا ما را از این شهری (مکه) که اهل آن ظالم هستند نجات ده و خارج گردان و از جانب خویش برای ما نگهدار و یآوری بفرست." "در این آیه مبارکه دعوت به سوی جهاد بر اساس تحریک عواطف انسانی است و می‌گوید "چرا شما در راه خدا و در راه مردان، زنان و کودکان مظلوم و بی‌دفاعی که در چنگال ستمگران گرفتار شده‌اند مبارزه نمی‌کنید؟ آیا عواطف انسانی شما اجازه می‌دهد که خاموش باشید و این صحنه‌های رقت‌بار را تماشا کنید. سپس بر شعله‌ورساختن عواطف انسانی مؤمنان می‌گوید این مستضعفان همان‌هایی هستند که در محیط‌های خفقان گرفتار شده و امید آنها از همه‌جا بریده است؛ از این رو دست به دعا برداشته و از خدای خود می‌خواهند که از آن محیط ظلم و ستم بیرون روند و نیز از خدای خود می‌خواهند که سرپرستی برای حمایت آنها بفرستد و یآوری برای نجات آنها برانگیزد؛ در حقیقت این آیه نشانه این است که خداوند دعای آنها را مستجاب کرده و این رسالت بزرگ انسانی را بر عهده شما گذاشته است (مکارم شیرازی، ۱۳۷۴: ۹).

زندگی پیامبر عزیز اسلام (ص) و حضرت علی (ع) نیز سراسر به جنگ با ظالمان و

مستکبران در حمایت از مظلومان و محرومان گذشت. در حدیث معروف نبوی آمده است: "مَنْ أَصْبَحَ وَ لَمْ يَهْتَمَّ بِأَمْرِ الْمُسْلِمِينَ فَلَيْسَ مِنْهُمْ وَ مَنْ سَمِعَ رَجُلًا يُنَادِي يَا لِلْمُسْلِمِينَ فَلَمْ يُجِبْهُ فَلَيْسَ بِمُسْلِمٍ؛ هر کس صبح کند و به امور مسلمانان همت نرزد، از آنان نیست و هر کس فریاد کمک‌خواهی کسی را بشنود و به کمکش نشتابد، مسلمان نیست" (کلینی، ۱۳۸۷: ۱۶۴).

امیرالمؤمنین علی(ع) در خطبه ۱۳۱ نهج‌البلاغه خدا را برای هدفی که از تصدی به زمامداری منظور کرده بود شاهد می‌گیرد: اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَعْلَمُ أَنَّهُ لَمْ يَكُنِ الَّذِي...؛ خداوندا، تو می‌دانی اقدامی که از ما برای به‌دست‌آوردن زمامداری انجام گرفت برای رقابت در به‌دست‌گرفتن سلطه و خواستن متاع ناپایدار دنیا نبود، بلکه برای این بود که به اصول و حقایق دین تو وارد شویم و در شهرهای تو اصلاح انجام بدهیم، تا بندگان ستم‌دیده‌ات در امنیت قرار بگیرند و حدودی را که برای حیات مادی و معنوی بندگان مقدر فرموده‌ای برپا داریم. باز در خطبه سوم نهج‌البلاغه می‌فرماید: أَمَا وَالَّذِي فَلَقَ الْحَبَّةَ وَ بَرَأَ النَّسَمَةَ لَوْ لَأَ حُضُورُ الْحَاضِرِ... آگاه باشید، سوگند به خدایی که دانه را شکافت و روح انسانی را آفرید، اگر حضور حاضران (بیعت‌کنندگان با من) نبود و اگر حجت با وجود یار و یاور، تمام نمی‌گشت و اگر خداوند سبحان علما را مسئول قرار نداده بود که پر خوری ظالم و گرسنگی مظلوم را نپذیرند، قطعاً طناب شتر زمامداری را بر گردنش، می‌انداختم و آخرش را با همان کاسه اولش سیراب می‌کردم. آیات و روایات بالا به این نکته مهم دلالت دارند که در اسلام، مقابله با تهدید و ارباب، وظیفه‌ای همگانی است؛ همه باید یکپارچه، در برابر عوامل تهدید و ارباب بایستند و از مظلوم دفاع کنند و خصم ظالم باشند. بر این اساس، دفاع تنها بر کسانی واجب نیست که از سوی دشمن مورد هجوم قرار گرفته‌اند، بلکه همه مسلمانان وظیفه دارند در مقام دفاع از مسلمانانی که در بخشی از سرزمین‌های اسلامی مورد تجاوز قرار گرفته‌اند، دفاع کنند و با جان و مال خود در راه خدا جهاد کرده و در زمینه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی و نظامی، حمایت‌های لازم را به عمل آورند. این موضوع مورد اتفاق فقها و اندیشمندان شیعه و سنی است. شهید علامه مطهری، حمایت از انسان‌هایی که مورد تجاوز قرار گرفته‌اند، اعم از اینکه مسلمان باشند یا غیرمسلمان را از نظر دین اسلام واجب شمرده و بی‌تفاوتی و سکوت در برابر اینگونه جنایات را کمک به ظلم معرفی کرده‌اند (مطهری، ۱۳۷۳: ۲۹).

- **قانون اساسی و حمایت از محور مقاومت:** از آنجا که اصول و قوانین نظام انقلاب اسلامی، از آموزه‌های دین مبین اسلام سرچشمه می‌گیرد، جمهوری اسلامی ایران از بدو شکل‌گیری تاکنون، اهداف خود را بر برپایی حکومت اسلامی در ایران منحصر نکرده است،

بلکه خود را به آزادی و بیداری سایر ملل مظلوم جهان و حمایت از حقوق آنان به‌خصوص ملت فلسطین موظف می‌داند. بر اساس تحقق عملی حاکمیت ملی، حکومت اسلامی به نمایندگی از تمام افراد مردم، موظف به ایفای «تعهد برادرانه نسبت به همه مسلمانان» است. به همین دلیل، ضمن آنکه «موظف است سیاست کلی خود را بر پایه ائتلاف و اتحاد ملل اسلامی قرار دهد»، در اعمال سیاست خارجی، «دفاع از همه مسلمانان را» باید وجهه همت خود سازد. نمونه‌های متعدد یادشده همگی بیانگر مشروعیت و لزوم حمایت از جریان مقاومت اسلامی در مقابل تجاوز بیگانگان است که آن را به‌عنوان بخشی از وظایف مسلم دولت‌های اسلامی ترسیم می‌کند. مهم‌ترین منبع برای شناخت اهداف و وظایف سیاست خارجی، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران هست. صدر مقدمه قانون اساسی آمده است: قانون اساسی با توجه به محتوای اسلامی انقلاب ایران که حرکتی برای پیروزی تمامی مستضعفین بر مستکبرین بود زمینه تداوم این انقلاب را در داخل و خارج کشور فراهم می‌کند به‌ویژه در گسترش روابط بین‌المللی، با دیگر جنبش‌های اسلامی و مردمی می‌کوشد تا راه تشکیل امت واحد جهانی را هموار کند. (این هده امتکم امه واحده و انا رتکم فاعبدون^۱) و استمرار مبارزه در نجات ملل محروم و تحت ستم در تمامی جهان قوام یابد. همچنین بند ۱۶ اصل سوم قانون اساسی تنظیم سیاست خارجی کشور بر اساس معیارهای اسلام، تعهد برادرانه نسبت به همه مسلمانان و حمایت بی‌دریغ از مستضعفان جهان را یکی از اقدامات لازم برای نیل به اهداف و اصول نظام - که در اصل دوم قانون اساسی بیان شده است - می‌داند. اصول ۱۵۲ و ۱۵۴ قانون اساسی نیز موضوع دفاع از مظلومان و مستضعفان جهان - اعم از مسلمان و غیرمسلمان، بر پایه دین مبین اسلام - را به‌صراحت بیان نموده و آن را از وظایف جمهوری اسلامی ایران برشمرده است: سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر اساس نفی هرگونه سلطه‌جویی و سلطه‌پذیری، حفظ استقلال همه‌جانبه و تمامیت ارضی کشور، دفاع از حقوق همه مسلمانان و عدم تعهد در برابر قدرت‌های سلطه‌گر و روابط صلح‌آمیز متقابل با دول غیرمحراب استوار است (اصل ۱۵۲). جمهوری اسلامی ایران سعادت انسان در کل جامعه بشری را آرمان خود می‌داند و استقلال و آزادی و حکومت حق و عدل را حق همه مردم جهان می‌شناسد؛ بنابراین در عین خودداری کامل از هرگونه دخالت در امور داخلی ملت‌های دیگر، از مبارزه حق طلبانه مستضعفین در برابر مستکبرین در هر نقطه از جهان حمایت می‌کند (اصل ۱۵۴). مجموع اهداف سیاست خارجی ایران با بررسی قانون اساسی کشورمان عبارت است از: ۱. تلاش در

۱. آیه ۹۲ انبیا: این طریقه شما آیین یگانه (و پاک اسلام) است و من یکتا پروردگار و آفریننده شما هستم، پس تنها مرا پرستش کنید.

جهت تشکیل امت واحد جهانی، ۲. حمایت از مستضعفان در برابر مستکبران، ۳. تأمین منافع ملی و حفاظت از استقلال و حاکمیت ملی در عرصه بین‌المللی، ۴. دفاع از سرزمین‌ها و حقوق مسلمانان و ۵. دعوت به اسلام (حسینی، ۱۳۸۵: ۲۲). گفتمان حمایت از مستضعفان و مبارزه برای نجات ملل محروم و مورد ستم در تمامی جهان، از آرمان‌های منحصر به فرد انقلاب اسلامی است. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، اولین قانون اساسی در جهان است که آرمان تحقق سعادت انسان در کل جامعه بشری را سرلوحه خویش قرار داده و اصول سیاست خارجی ایران را بر نجات ملل محروم و مورد ستم و حمایت بی‌دریغ از مستضعفان جهان استوار کرده است (عسگری، ۱۳۹۴: ۱۸).

– الهام‌بخشی گفتمان انقلاب اسلامی در محور مقاومت و امنیت پایدار: تمامیت ارضی و حاکمیت ملی ایران به دلیل موقعیت خاص ژئواستراتژیک و ژئوپولیتیک‌اش بدون حضور مؤثر منطقه‌ای و توسعه عمق راهبردی همواره مورد طمع قدرت‌های بزرگ و بیگانگان قرار گرفته است. لذا جبر جغرافیایی و البته اهداف و آرمان‌های انقلاب اسلامی در حمایت از مظلومان، کاربست سیاست دفاع روبه‌جلو را برای حفظ امنیت ملی و عمق‌بخشی خارجی، اجتناب‌ناپذیر می‌نماید، که تحقق این دو هدف جز با تقویت محور مقاومت و حق تعیین سرنوشت در سایه خروج بیگانگان از منطقه ممکن و میسر نخواهد بود. در این میان، از آنجا که سوریه حلقه واسط میان ایران و محور مقاومت به‌شمار می‌رود، هرگونه تغییر رژیم در این کشور به تضعیف راهبرد سیاست خارجی ایران در حمایت از نیروهای مقاومت و در نهایت تهدید امنیت ملی کشور منجر می‌شود (قادری کنگاوری، ۱۳۹۷: ۳۱). تأثیر انقلاب اسلامی ایران در محور مقاومت سبب شده است گفتمان انقلاب اسلامی در کشورهای منطقه و جهان اسلام رشد و گسترش پیدا کند. از دیدگاه امام خمینی (ره) مرجع امنیت وجه ترکیبی دارد و جامعه، نظام و دولت را شامل می‌شود. این مراجع رابطه تعاملی با هم دارند، مطابق با مبانی معرفت‌شناسی امام خمینی (ره) و دال‌های گفتمانی انقلاب اسلامی ایران، اسلام سیاسی، استقلال، آزادی، نفی سبیل، مصلحت و موضوعات مهم در گفتمان انقلاب اسلامی و منظومه فکری امام به مفهوم امنیت می‌پردازد (روحانی، ۱۳۹۱: ۳۷). با آغاز تحولات بیداری اسلامی متأثر از گفتمان انقلاب اسلامی، «الگوی انقلاب اسلامی» در منطقه تقویت شده است و بسیاری از رهبران عرب و متحدان امریکا جایگاه سیاسی خود را از دست داده یا تضعیف شده‌اند و برخی رژیم‌های عربی از ترس سرنگونی دست به اصلاحات زدند. حضور دولت‌های مردمی در قدرت، زمینه را برای تقویت جایگاه گفتمان اسلام‌گرایی در برابر گفتمان سکولار و همچنین پیگیری سیاست‌هایی مستقل از منافع امریکا در منطقه فراهم کرد. در مجموع می‌توان چنین ارزیابی کرد که نظم پیشین در غرب

آسیا دچار تغییراتی جدی به زیان منافع امریکا شد (فیروزآبادی، ۱۳۹۱: ۱۶۹).

با برهم خوردن نظم پیشین در منطقه، میزان و نحوه اقدامات قدرت‌های منطقه‌ای، بین منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای نیز تغییر کرد. جمهوری اسلامی ایران نیز به‌عنوان تنها قدرت منطقه‌ای که از تغییر نظم پیشین در غرب آسیا سود می‌برد، در تلاش است با حمایت معنوی خود از جنبش‌های مقاومت اسلامی در غرب آسیا، ضمن نفی ساختارهای فردگرایانه مرتجع عرب، از میزان نفوذ غرب به‌ویژه امریکا، به‌عنوان متحد و حامی کلیدی این کشورها، بکاهد که ناخودآگاه سبب کاهش ضریب امنیتی کشورهای محور سازش و همچنین مانع انحراف خیزش‌های مردمی توسط امریکا و کشورهای غربی خواهد شد (Friedman, 2011:1). آنچه در صدور گفتمان انقلاب اسلامی وجود دارد و انقلاب اسلامی در محور مقاومت اثر گذاشته است، دامنه و قلمرو امنیت را از سطح ملی و وطنی به امنیت امت اسلامی ارتقاء داده است. در واقع، عرصه مقاومت از سطح نظریه به عمل وارد شده و انقلاب اسلامی از زمان پیروزی تاکنون مرزهای امنیتی خود را از مرزهای جغرافیایی ایران به مرزهای جهان اسلام رسانیده است. به همین سبب، مرزهای امنیتی جمهوری اسلامی ایران از مرزهای جغرافیایی آن فراتر رفته و حدود مرز دنیای اسلام مبنای تأمین امنیت ملی ایران شناخته می‌شود (قاسمی، ۱۳۹۷: ۲۶).

- حضرت امام خمینی(ره) و حمایت از محور مقاومت: حضرت امام خمینی(ره) به‌عنوان پرچمدار حمایت از گروه‌های مقاومت و یکی از پیشگامان تشکیل و بازسازی محور مقاومت اسلامی، عقیده دارند اساس سیاست خارجی جمهوری اسلامی گسترش اسلام در جهان، دفاع از مظلومان و مستضعفین و کم کردن سلطه جهان‌خواران هست. چنان‌چه ورود اندیشه راهبردی و ابتکار معجزه‌گون امام خمینی(ره) در تعیین روز جهانی قدس، طی این سال‌ها تحولات بزرگی را در راستای تحکیم مبانی و تقویت محور مقاومت اسلامی به‌خصوص پشتیبانی همه‌جانبه از مبارزات ملت فلسطین رقم زده است. در این راستا حضرت امام خمینی(ره)، در نهم اسفند سال ۱۳۶۶ طی سخنانی در جمع اعضای شورای مرکزی حزب‌الله لبنان می‌فرمایند: «همه شیاطین مجتمع‌اند که نگذارند اسلام رشد کند و ما باید این معنا را در نظر داشته باشیم که با تمام قوا و تا آخرین نفرمان، مهیا شویم و در راه خدا جهاد کنیم. دفاع از نوامیس مسلمین و دفاع از بلاد اسلامی و دفاع از همه حیثیات مسلمین امری است لازم و ما باید خودمان را برای مقاصد الهی و دفاع از مسلمین مهیا کنیم و خصوصاً در این شرایطی که فرزندان واقعی فلسطین اسلامی و لبنان، یعنی حزب‌الله و مسلمانان انقلابی سرزمین غصب‌شده و لبنان با نثار خون و جان خود، فریاد «یا للمسلمین» سر می‌دهند، با تمام قدرت معنوی و مادی در مقابل اسرائیل و متجاوزین

بایستیم و در مقابل آن‌همه سفاکی‌ها و ددمنشی‌ها مقاومت و پایداری کنیم و به یاری آنان بشتابیم و سازش‌کاران را شناسایی و به مردم معرفی کنیم». در ادامه فرازهایی از سخنرانی‌ها و منویات ایشان در حمایت از محور مقاومت و نهضت‌های آزادی‌بخش اشاره می‌شود: من بار دیگر از تمام جنبش‌های آزادی‌بخش جهان پشتیبانی می‌نمایم و امیدوارم تا آنان برای تحقق جامعه آزاد خویش پیروز شوند. امید است دولت اسلامی در مواقع مقتضی به آنان کمک نماید (صحیفه امام(ره)، ج ۱۴: ۷۷).

ملت آزاده ایران هم‌اکنون از ملت‌های مستضعف جهان در مقابل آنان که منطقداران توپ و تانک و شعارشان سرنیزه است کاملاً پشتیبانی می‌نماید. ما از تمام نهضت‌های آزادی‌بخش در سراسر جهان که در راه خدا و حق و حقیقت و آزادی مبارزه می‌کنند، پشتیبانی می‌کنیم.

هان ای ملت‌های جهان که همه مستضعف‌اید! از جای برخیزید و حق خود را بستانید و از عربده‌های قدرتمندان نهراسید که خداوند با شماست و زمین ارث شماست. وعده خداوند متعال تخلف‌ناپذیر است. از خداوند تعالی غلبه محرومین را خواستار و وحدت کلمه اهل حق را امیدوارم (صحیفه امام(ره)، ج ۱۲: ۱۳۸).

ملت ایران - أعزهم الله - راه عذرها را مسدود نموده و اثبات نمود که در مقابل قدرت‌های بزرگ می‌توان ایستاد و حق انسانی خود را باز پس گرفت و با اتکال به قدرت لایزال حق تعالی که وعده نصرت به شرط آنکه حق را یاری دهیم عنایت فرموده است، هراس به خود راه ندهد که *إِنْ تَنْصُرُوا اللَّهَ يَنْصُرْكُمْ وَ يَثْبِتْ أَقْدَامَكُمْ!*؛ و برای تحقق اهداف اسلامی که در مقدمه آن کوتاه کردن دست قدرتمندان منحرف و مخالف اسلام از کشورهای اسلامی و رفع موانع داخلی و خارجی هست، همت گمارند؛ و با احزاب و حکومت‌ها و گروه‌ها و اشخاصی که با نهضت‌های اسلامی که بحمدالله تعالی در آستانه رشد و شکل‌گیری است مخالف‌اند، مقابله نموده و مبارزه با آنان را در سرتاسر جهان سرلوحه برنامه‌های خود قرار دهند و مطمئن باشند که با وعده صریح خداوند تعالی، توفیق پیشرفت حاصل شود و مظلومان از دست ستمگران نجات یابند (صحیفه امام(ره)، ج ۲۱: ۱۹).

شما ای جنبش‌های آزادی‌بخش، و ای گروه‌های در خط به‌دست‌آوردن استقلال و آزادی! به پا خیزید و ملت‌های خود و ملل اسلامی را هشدار دهید که زیر بار ستم رفتن بدتر و قبیح‌تر از ستمکاری است و به دولت‌ها اخطار دهید که از زبونی و ذلت، خود را نجات دهند و به همه تذکر دهید که به اسلام بازآیید و به اخوت اسلامی بگرایید (صحیفه

۱. آیه ۷ سوره محمد(ص): اگر دین خدا را یاری کنید خداوند شما را یاری کرده، قدم‌هایتان را ثابت می‌کند.

امام(ره)، ج ۱۲: ۳۲).

در بیان و گفته‌های حضرت امام(ره) در دفاع و حمایت از ملت‌ها عموماً از الفاظ و لغات ذیل استفاده کرده‌اند: حمایت بی‌دریغ، سرمایه‌گذاری با تمام وجود، پشتیبانی بی‌دریغ، پشتیبانی کامل، حامی و پناهگاه همیشگی (سبحانی‌فر، ۱۳۸۹: ۲۵۸).

– حضرت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) و حمایت از محور مقاومت: مقوله مقاومت اسلامی و حمایت از آن به‌عنوان یکی از شاخصه‌ها و ارکان انقلاب اسلامی که در قانون اساسی و دیدگاه‌های امام خمینی(ره) و همچنین فقه و مبانی اسلامی بر آن تأکید شده و یکی از ضروریات تأمین امنیت و منافع ملی هست، در نگاه نافذ و تدابیر هوشمندانه رهبر عظیم‌الشان انقلاب اسلامی حضرت آیت‌الله‌العظمی امام خامنه‌ای(مدظله‌العالی) جایگاه ویژه‌ای دارد. از طرفی جمهوری اسلامی ره‌توشه‌ای سترگ از تجارب مقاومت چندین ساله چه پیش از انقلاب و چه پس از آن، در اختیار دارد؛ که رهبر معظم انقلاب اسلامی بر این باور است که این تجارب راهگشای ملل منطقه خواهد بود. بر اساس همین تدابیر رهبر فرزانه انقلاب بود که معادله مقاومت در منطقه، با کمک جمهوری اسلامی تغییر یافت و تبدیل و ارتقای سنگ در دست فلسطینیان به «موشک جواب موشک» در غزه و سایر مقاومت‌های اسلامی در برابر اشغالگران، الهام از انقلاب اسلامی بود. حمایت از محور مقاومت اسلامی در اندیشه‌های رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) موضوعی نیست که اختصاص به زمان و مکان خاصی داشته باشد و متناسب با مقتضیات و مسائلی که در سیاست خارجی کشور به وجود آمده و یا ممکن است ایجاد شود، دچار تغییر و دگرگونی شود. چنانچه رهبر فرزانه انقلاب نیز بر این اصل تأکید داشته و پس از جمع‌بندی نهایی مذاکرات هسته‌ای میان ایران و ائتلاف ۵+۱ در این زمینه می‌فرمایند: «چه این متن تصویب بشود و چه نشود، ما از حمایت دوستانمان در منطقه دست نخواهیم کشید: از ملت مظلوم فلسطین، از ملت مظلوم یمن، از ملت و دولت سوریه، از ملت و دولت عراق، از مردم مظلوم بحرین، از مجاهدان صادق مقاومت در لبنان و فلسطین؛ (اینها) همواره موردحمایت ما خواهند بود» (خطبه‌های نماز عید فطر، ۲۷ مرداد ۱۳۹۴).

بیانات فوق که در واقع یکی از راهبردهای اصلی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران را از زبان عالی‌ترین مقام نظام اسلامی بیان می‌کند، بیانگر این واقعیت غیرقابل عدول است که موضوع حمایت و پشتیبانی از نهضت‌های اسلامی و گروه‌های مقاومت مردمی در منطقه، یکی از خطوط کلی نظام بوده و به‌عنوان یک رویکرد ثابت و گفتمان پایدار در حوزه سیاست خارجی برآمده از اصول و آرمان‌های انقلاب، امام(ره)، قانون اساسی و... مطرح هست. پیشگیری و جلوگیری از تسری محور ضد مقاومت، جنایات و اشغالگری این

جریان در سایر حوزه‌های جغرافیایی منطقه‌ای و به‌عبارت دیگر «در نطفه خفه کردن گروه‌ها و جریان‌های ضد مقاومت» از جمله رژیم صهیونیستی که از پشتیبانی همه‌جانبه قدرت‌های قلدر و زورگوی غربی و امریکا برخوردار هستند، نکته دیگری است که سبب شده است رهبر معظم انقلاب حمایت و پشتیبانی از جبهه مقاومت را نه یک وظیفه دینی بلکه یک ضرورت ملی و منطقه‌ای معرفی نمایند. معظم له در این باره تأکید می‌کند: «علت اینکه ما از مقاومت لبنان دفاع می‌کنیم. چون اینها یک گروه مقاومت - به معنای واقعی - در مقابل دشمن‌اند، یک گروه دفاع‌اند، یک گروه شجاع‌اند، فداکارند و ایستاده‌اند در مقابل آنها. اگر اینها نبودند، اسرائیل که یک روزی تا صیدا و جلوتر از صیدا و تا خود بیروت هم آمد، امروز بیروت را اشغال می‌کرد، لبنانی باقی نمی‌ماند؛ گروه مقاومت است که جلوی اینها را گرفته است» (بیانات در دیدار مسئولان نظام و سفرای کشورهای اسلامی، ۲۷ شهریور ۱۳۹۴).

- انقلاب اسلامی ایران و ژئوپلیتیک محور مقاومت. مقاومت ژئوپلیتیک اسلام از اواخر قرن بیستم به بعد مربوط به پیروزی انقلاب اسلامی ایران است. توضیح اینکه در دوران حکومت پهلوی، استعمارگران با اقدامات مختلفی در صدد اضمحلال و تخریب پایه‌های فرهنگ اسلامی ایرانیان برآمدند و شوک و ضربه شدیدی بر هویت اسلامی ایرانیان وارد نمودند که در واکنش به این وضعیت، انقلاب اسلامی رخ داد. با پیروزی انقلاب اسلامی ایران، در سراسر جهان اسلام، از یوگسلاوی و مراکش در غرب گرفته تا اندونزی و فیلیپین در شرق، یک جنبش مردمی شکل گرفت. این تجدید حیات اسلامی به شکل‌های مختلف در حرکت‌های مردمی در عراق، تسخیر مسجدالحرام در مکه در سال ۱۳۵۸، جهاد مسلمانان در افغانستان اشغال‌شده توسط شوروی، ترور انورسادات در مصر و مقاومت شدید در لبنان، بروز ناآرامی در کویت، بحرین، قیام مردم در الجزایر، مصر، تونس، مراکش و قیام اسلامی فلسطین تجلی یافت. پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، یک افسون و جذبه اسلامی را در مردم ایجاد کرد. از آن پس، مردمی که از عظمت قدرت خود بی‌اطلاع بودند، با برداشتی نوین از اسلام به حرکت درآمدند. این حرکت، نه فقط شیعیان، بلکه طرفداران اهل سنت را نیز در بر می‌گرفت؛ چراکه پیام امام، پیام وحدت مسلمانان و یک پیام فراگیر و جهانی بود. هدف اهتزاز پرچم «لا اله الا الله» در سراسر جهان، نفی تمامی قدرت‌ها و تکیه بر قدرت لایزال الهی و توده‌های مردم بود (کدیور، ۱۳۷۴: ۹۸). بنابراین، پیروزی انقلاب اسلامی ایران نه تنها به احیای عظمت و قدرت ژئوپلیتیک شیعه انجامید، بلکه کل ژئوپلیتیک اسلام را دچار تحول و بیداری نمود. در واقع، اسلامی بودن انقلاب ایران، این ویژگی و امتیاز خاص را به آن داد که دارای جنبه جهان‌شمولی باشد و تمام جهانیان را

موردخطاب پیغام خود قرار دهد (مجرد، ۱۳۸۶: ۱۰۱). انقلاب اسلامی ایران در بعد جهان‌شمولی‌اش مانند انقلاب صدر اسلام از یک‌سو تمام جهانیان را در تمام زمان‌ها و دوره‌ها مخاطب قرار داده و از سوی دیگر بر فطرت الهی انسان‌ها تأکید نموده است (صفتاج، ۱۳۸۷: ۳۶). مقاومت ژئوپلیتیک جهان اسلام مربوط به جنبش‌های کنونی است که از سال ۲۰۱۰ میلادی در محدوده‌ای از خلیج فارس تا شمال آفریقا در کشورهایی همچون تونس، مصر، لیبی، یمن و... رخ داده است. عوامل مختلفی در وقوع مقاومت در این دوره دخیل است که با تأکید بر سخنان رهبر معظم انقلاب اسلامی (مدظله‌العالی) به‌طور مختصر در ذیل به آن پرداخته می‌شود:

اول، وجود حکومت‌های وابسته به غرب و امریکا: یکی از مسائلی که باعث نارضایتی مردم از حکومت‌های موجود در سرزمین‌های عربی شده و هویت و عزت اسلامی آنها را خدشه‌دار نموده است، وابستگی حکومت‌های آنها به غرب و خصوصاً امریکا می‌باشد؛ رابطه‌ای که همراه با درنظرگرفتن منافع رژیم صهیونیستی بوده است.

دوم، بی‌توجهی به مسئله فلسطین و رابطه با رژیم صهیونیستی: فلسطین، بخش مهمی از عزت و هویت مسلمین را تشکیل می‌دهد، لذا بی‌توجهی به این مسئله از سوی رهبران عربی نیز یکی دیگر از عوامل اصلی وقوع نارضایتی و نهایتاً قیام علیه حکومت‌های این مناطق بوده است.

سوم، وجود حکومت‌های سکولار: یکی دیگر از دلایل قیام‌های اخیر، وجود حکومت‌های سکولار در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا است. لذا در پاسخ به سیاست‌های دین‌ستیزانه حکومت‌های عربی، اقشار و گروه‌های مسلمان مبادرت به قیام علیه این حکومت‌ها نمودند. مؤید این امر، استفاده از شعارهای اسلامی در جریان قیام‌ها، تأکید بر اصول و ارزش‌های اسلامی مانند حجاب پس از سقوط حکومت‌های سکولار و استقبال مردم از احزاب و گروه‌های اسلام‌گرا می‌باشد. در واقع، پیام اصلی این قیام‌ها همان‌طور که مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) فرموده‌اند، چیزی جز «برافراشتن پرچم اسلام که عقیده عمیق و دل‌بستگی دیرین مردم است» نبوده است (مسعودنیا و خانی، ۱۳۹۱: ۲۹ - ۲۱).

ابعاد و مؤلفه‌های حمایتی از نهضت‌ها و محور مقاومت

– راهبرد توسعه نهضت‌های مقاومت و پشتیبانی از آنها: با توجه به راهبرد نهضت‌ها در فرایند مبارزات که عبارت از "حفظ و توسعه نیروی خودی و سپس نابودی دشمن" هست در گام‌ها و مراحل مختلف آن نیاز به کمک و مساعدت مستقیم داخلی و خارجی دارند تا در راستای اهداف خود به حرکت ادامه دهد. این زمینه‌ها عبارت است از: ۱. حفظ جنبش و توسعه نهضت به‌لحاظ کمی و کیفی، ۲. ترمیم و رفع نارسایی‌ها و مشکلات و

برطرف کردن نقائص و اشکالات، تقویت هسته رهبری و حفظ مراکز سیاسی، ۳. بالندگی رشد دادن و پیش بردن نهضت در مسیر مبارزه. در هر سه زمینه فوق باید به رهبران و عناصر نهضت کمک شود تا بتوانند با حفظ، تداوم و بالندگی حرکت خود را در، زمینه‌های سیاسی، فرهنگی، نظامی، اجتماعی، اعتقادی و فکری به پیش ببرند. مسلم است که بدون حمایت و پشتیبانی‌های داخلی و خارجی جنبش‌های اسلامی نمی‌توانند نارسایی‌های خود را برطرف سازند اما علی‌رغم همه این مسائل، نباید نهضت‌ها خود را متکی به یک کشور خارجی بدانند. زیرا اگر نیازمندی‌ها و تأمین لوازم، امکانات و پشتیبانی‌های نهضت بر دوش عوامل خود نهضت باشد، پیگیری و دلسوزی بیشتری قطعاً خواهد شد و کمتر وابستگی پیدا خواهد کرد. در این راستا هر چه وابستگی به دیگران کمتر باشد مشکلات آنها نیز کمتر خواهد بود (سبحانی فر، ۱۳۸۹: ۲۴۰).

- پشتیبانی‌های سیاسی و سازمان‌دهی: فلسفه وجودی نهضت‌ها، تلاش‌ها و حرکات سازمان‌یافته است؛ لذا هر نهضتی که متولد می‌شود از یک حداقل ساختار سازمان برخوردار می‌شود که دارای عناصر اصلی (رهبر و گروه رهبری)، عناصر مخفی و آشکار و همچنین پشتیبان هست. سازمان اولیه یک نهضت که ریشه در نارضایتی مردم و ناعدالتی‌ها دارد بر اساس مساعد بودن عوامل ذیل رشد فزاینده به خود می‌گیرد:

- شرایط سیاسی - امنیتی منطقه؛
- دانش تشکیلاتی - سازمانی مدیران؛
- وجود عنصر برجسته که وظایف رهبری را عهده‌دار باشد در غیر این صورت احتمالاً شورا آن وظایف را به عهده می‌گیرد؛
- میزان حمایت مردمی از رهبران سازمان؛
- اهداف و ایدئولوژی سازمان؛
- راهبردها و تاکتیک‌های سازمان؛
- میزان کنترل حکومت مرکزی؛
- میزان کارایی دستگاه‌های نظامی و انتظامی؛
- میزان بودجه و امکانات؛
- سابقه حرکت‌های منطقه‌ای از موافق یا مخالف؛
- میزان حمایت بین‌المللی از نهضت؛
- توانمندی‌های روحی و روانی جمعیت؛
- طرز تلقی جامعه از حاکمیت.

عوامل مشخص‌کننده سازمان نهضت، عوامل ثابتی نیستند. هم شرایط حکومت‌ها و هم

نهضت‌ها تغییر می‌کند. پس شرایط تقریباً سیال برای حکومت‌ها و نهضت‌ها در جریان است و در این جنگ و مبارزه هرکدام شرایط و سازمان بهتری را طراحی کردند یک‌قدم به جلو برمی‌دارند. لازم است توسط کشور حامی به نهضت‌ها آموزش داده شود و در طول مبارزه مستشاران امر مطالعه سازمان و ارائه پیشنهادات منطقی را در دستور کار خود قرار دهند (حقیقت‌پور، ۱۳۸۳: ۳۴).

یک جریان نهضتی همراه با رشد و بلوغ خود و توأم با حضور سیاسی فعال در جامعه نیازمند به حمایت‌ها و هدایت‌های سیاسی است. به‌طور مسلم یک نهضت در شرایطی که به‌عنوان یک هسته یا جریان پنهان فعالیت می‌کند کمتر نیازمند به بهره‌گیری از حمایت‌های سیاسی و تشکیلاتی است؛ اما به‌تناسب حرکت نهضت به‌سمت آشکارشدن و توسعه وضعیت قطعاً باید اهرم‌های حمایت سیاسی در اختیار نهضت‌ها قرار گیرد. در مجموع حمایت سیاسی و سازمانی از نهضت‌ها دارای شقوق مختلفی است که مهم‌ترین آنها به‌شرح ذیل است: ۱. پشتیبانی در مراحل شکل‌گیری و سازمان‌دهی عناصر نهضت و تربیت کادر سیاسی؛ ۲. حمایت سیاسی در مجامع بین‌المللی: در بعضی از مقاطع لازم است حرکت نهضت توسط دولت حامی در قالب حمایت‌های بین‌المللی و یا حمایت‌های منطقه‌ای مورد پشتیبانی قرار گیرد؛ ۳. تغذیه سیاسی نهضت‌ها: تغذیه سیاسی مداوم نهضت‌ها توسط کتاب، خبرنامه‌ها، فیلم‌ها و یا برگزاری سمینارها، گردهمایی‌ها، می‌تواند به‌صورت مستمر دانش سیاسی نهضت‌ها را افزایش داده و اطلاعات سیاسی آنان را همیشه به‌روز نگه دارد؛ ۴. کمک به نهضت در تدوین راهبردهای رسیدن به اهداف؛ ۵. جلب همکاری و ایجاد ائتلاف در جریان‌های هم‌سو.

- پشتیبانی‌های فرهنگی و عقیدتی: حمایت‌های فرهنگی و عقیدتی که از راهبردهای اصلی عملیات روانی است و نقش تعیین‌کننده در جلب حمایت‌های معنوی و مادی داخلی و بین‌المللی دارد، در ابعاد ذیل قابل تبیین است:

۱. حمایت‌های رسانه‌ای: نهضت‌ها نیازمند به جلب حمایت‌های مردمی، نظر و افکار آنها هستند و یکی از عوامل جلب حمایت‌های مردم، برقراری ارتباط از نوع رسانه‌ای و مطبوعاتی است و این رسالت برعهده دفاتر عملیات روانی نهضت‌ها است که با توجه به نوع سلیق و نیازمندی مردم اقدام به ایجاد مطبوعات، سایت‌ها، شبکه‌های ماهواره‌ای و رادیویی و کانال‌های مجازی موردعلاقه مردم بنماید و بدین وسیله بتواند پیام‌های نهضت را به مردم برساند. برای تحقق این مهم که از جمله امور فنی و تخصصی محسوب می‌شود، لازم است کشور حامی پشتیبانی ویژه‌ای را معطوف نهضت نماید. این پشتیبانی‌ها که پس از تأمین اعتبار لازم باید اجرا شود عبارت است: آموزش‌های عملیات‌روانی، عکاسی و

فیلم‌برداری، تهیه فیلم و مستند، سردبیری رسانه‌ها، چاپ مطبوعات و...

۲. پشتیبانی‌های خبری: در عصر ارتباطات کنونی جهان استکبار و صهیونیسم سلطه مسلم و قطعی بر رسانه‌های خبری دنیا دارند؛ مطابق با منویات سیاسی خود اوضاع جهان را تحلیل و به مصرف‌کنندگان اخبار صادر می‌نمایند. در این پروسه بسیاری از واقعیت‌ها و حقایق منقلب شده و مطابق با خواسته آنان منعکس می‌شود؛ بنابراین به منظور شکستن این محاصره خبری لازم است سازمان‌های خبری در دنیای فعلی موضوع را به چالش بکشند: ایجاد سازمان برگزاری مستقل و ویژه نهضت؛ تربیت کادر خبرنگاران؛ سازمان‌دهی کانون خبرنگاران مسلمان و به‌کارگیری آنان در جهت اهداف عالی نهضت؛ سیاست‌گذاری خبری بر فعالیت‌های نهضت؛ طراحی جنگ روانی و تبلیغاتی علیه استکبار؛ مقابله با هجوم خبری جهان استکبار؛ انتشار اخبار نهضت در رسانه‌های سایر کشورها و اعطای بورسیه‌های تحصیلی و کادرسازی آینده

۳. پشتیبانی عقیدتی: یکی از علل اصلی همکاری نهضت‌ها با کشور حامی وفاق و سازگاری عقیدتی آنان است؛ همچنین یکی از علل اصلی مبارزات نهضت‌ها تلاش و مبارزه در راه احیا ارزش‌های عقیدتی آنان با ایدئولوژی حاکم بر کشور مربوطه هست. اگر نهضت‌ها در مسیر اعتقادی و ایدئولوژیکی دارای استحکام باشند، میزان استواری و پیمودن مسیر مبارزاتی آنها اصولی‌تر خواهد بود. برعکس در صورت عدم استمرار سیر اعتقادی و ایجاد انحراف در مبانی اعتقادی نهضت‌ها خطر انحراف و سقوط را در پی خواهد داشت؛ بنابراین مبانی عقیدتی نهضت نیازمند به مراقبت مستمر و پشتیبانی اساسی می‌باشند؛ از این رو یکی از رسالت‌های اصلی کشور حامی اجرای سیاست‌های پشتیبانی‌کننده امور عقیدتی است که عبارت است از:

تربیت کادر عقیدتی موردنیاز نهضت؛ تدوین مراحل آموزشی عقیدتی برای سطوح مختلف نهضت؛ برگزاری مباحث خصوصی با علمای دینی؛ پاسخ‌گوی مستمر به سؤالات دینی - عقیدتی عناصر نهضتی؛ چاپ و تأمین کتب و سایر نیازهای عقیدتی (حقیقت‌پور، ۱۳۸۳: ۵۱).

در نهایت به‌صورت کلی می‌توان ابعاد حمایت فرهنگی و عقیدتی از محور مقاومت را در پنج مورد ذیل خلاصه نمود:

۱. حمایت‌های سخت‌افزاری در ابعاد فرهنگی و عقیدتی؛ ۲. حمایت‌های رسانه‌ای و تبلیغی؛ ۳. طراحی عملیات روانی بر جوامع هدف؛ ۴. آموزش تیم‌های رسانه‌ای؛ ۵. پشتیبانی عقیدتی و ایدئولوژیک که نقش اساسی در انگیزه عناصر اصلی و پشتیبان دارد - پشتیبانی‌های امداد و بهداشت: خدمات امدادی و بهداشتی از ضروریات فعالیت‌های

نهیضت در مسیر مبارزاتشان هست که از آن جمله می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود: کمک‌های سخت‌افزاری و تجهیزات درمانی؛ ارائه خدمات امدادی و درمانی با حضور کادر درمانی در منطقه؛ آموزش کادر درمانی با اعطای بورسیه‌های تحصیلی و ارائه آموزش‌های فوریت امدادی؛ حمایت‌های دارویی و پشتیبانی در احداث واحدهای درمانی در مناطق سبز نهیضت‌ها

- پشتیبانی‌های اقتصادی: حمایت‌های اقتصادی از دو نظر حائز اهمیت هست؛ یکی از لحاظ تأمین منابع مالی که برای نهیضت‌ها بسیار ضروری است؛ دیگری از لحاظ پوششی برای سایر ابعاد پشتیبانی. لذا شایسته است کشور حامی در یک رده تجاری بازرگانی، پوششی را واسطه مابین نهادهای حکومتی و تشکیلات پوششی نهیضت‌ها قرار دهد. این نهاد مسئولیت مطالعه روند انجام فعالیت‌های اقتصادی، پوششی در کشور هدف را انجام داده و بسته مناسب اقتصادی را جهت تأمین درآمد و تأمین پوشش فراهم آورد. طرح‌های فوق به‌طور قطع باید دارای توجیه اقتصادی بوده و مقرون‌به‌صرفه باشد. به‌دلیل نظارت‌های خاصی که دوایر اطلاعاتی، اقتصادی و مالیاتی کشور حریف می‌تواند بر عملکرد مالی شرکت‌ها داشته باشد و در صورت عدم اقتصادی بودن آن گمان پوششی یا اطلاعاتی بودن برای آنها متصور می‌گردد و امکان ضربه‌زدن به این تشکیلات وجود خواهد داشت. به‌منظور انجام پشتیبانی‌های لازم از تشکیلات فوق‌الذکر لازم است کشورهای حامی اقدامات زیر را انجام دهند: ۱. تأمین مستقیم منابع مالی؛ ۲. واگذاری تسهیلات بانکی؛ ۳. تأمین مالی جهت شکل‌گیری مؤسسات پوششی؛ ۴. احداث واحدهای صنعتی به‌منظور ایجاد درآمد پایدار به نهیضت؛ ۵. جلب حمایت‌های غیرمستقیم بین‌المللی برای برقراری تجارت آزاد و اخذ مجوزهای لازم

مدل مفهومی تحقیق

چهارچوب نظری این پژوهش برای علل و چرایی حمایت بر اساس مبنای دینی، قانون اساسی، تأمین امنیت و منافع ملی و منظومه فکری امامین انقلاب استوار بود و برای بررسی چگونگی حمایت و پشتیبانی از محور مقاومت مطابق شکل زیر که دارای چهار بعد و نحوه حمایت از هر کدام در پنج مؤلفه مطابق شکل تبیین می‌گردد.

روش و ساختار پژوهش

این پژوهش بر مبنای هدف، از نوع تحقیقات کاربردی است و با توجه به ماهیت موضوع و در مسیر پاسخ‌گویی به پرسش‌های این تحقیق از روش توصیفی - تحلیلی و پیمایشی (میدانی) جهت بررسی موضوع استفاده شده است. در این پژوهش محقق علاوه بر تصویرسازی آنچه هست، در پی استخراج ابعاد و مؤلفه‌های حمایت از نهضت‌های آزادی‌بخش و محور مقاومت و تأثیر آن بر امنیت جمهوری اسلامی ایران می‌باشد. لذا برای تبیین و توجیه دلایل، نیاز به تکیه‌گاه استدلالی محکمی دارد. این تکیه‌گاه از طریق جستجو در ادبیات و مباحث نظری تحقیق و تدوین گزاره‌ها فراهم می‌شود (حافظ‌نیا، ۱۳۹۴: ۷۱). در روش پیمایشی (میدانی) با بهره‌گیری از ابزار پرسش‌نامه در بین اساتید صاحب‌نظر و خبرگان به‌صورت تمام‌شمار، پرسش‌نامه‌ای حاوی چهار سؤال فرعی و هرکدام دارای پنج گویه توزیع گردیده و به‌وسیله نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

روش و ابزار گردآوری اطلاعات و داده‌ها نیز به‌شیوه کتابخانه‌ای - اسنادی و منابع اینترنتی می‌باشد. لذا در این روش با مطالعه چندین کتاب، فصلنامه تخصصی، مقالات و

تحقیق دیگر پژوهشگران و جستجو در فضای اینترنت اطلاعات مورد نیاز جمع‌آوری گردیده و بررسی و تجزیه و تحلیل اسناد و مدارک و ارزیابی آنها برای یافتن راه‌کارهای مناسب حمایتی، استفاده شده است. لذا سعی شده است، تجزیه و تحلیل داده‌ها هم به صورت کمی هم به صورت کیفی صورت پذیرفته و به پرسش‌های تحقیق پاسخ مناسبی داده شده است. برای ارزیابی درست مسأله ابتدا ضرورت حمایت از نهضت‌های آزادی‌بخش با استناد منابع اسلامی، قانون اساسی و منظومه فکری امامین انقلاب را تشریح نموده و سپس با استناد به ابعاد نیازهای نهضت‌ها برای توسعه مبارزاتیشان چگونگی و سطوح حمایت‌ها را تبیین می‌کنیم.

تجزیه و تحلیل

آمار تحلیلی (استنباطی)

جدول ۱. آزمون کولموگروف - اسمیرنف (تست نرمالیته)

ابعاد/شاخصه	بعد فرهنگی	بعد اقتصادی	بعد امداد و بهداشت	بعد سیاسی
تعداد	۳۰	۳۰	۳۰	۳۰
میانگین	۲۳,۲۶۶۷	۲۰,۸۳۳۳	۲۲,۷۰۰۰	۲۳,۱۰۰۰
انحراف معیار	۱,۶۱۷۴۳	۲,۱۹۸۴۸	۱,۶۴۳۱۷	۱,۶۲۶۲۹
آمار Z	۰,۲۰۱	۰,۱۸۱	۰,۲۳۲	۰,۲۱۲
معنی داری دو طرفه	۰,۰۰۳	۰,۰۱۳	۰,۰۰۰	۰,۰۰۱

معنی‌داری مشاهده شده در جدول فوق در همه موارد از معنی‌داری در سطح آلفا ۰,۰۵ کوچکتر بوده و به این معنا است که مقیاس‌های ما دارای توزیع نرمال نمی‌باشد. لذا ما مجاز به استفاده از آزمون‌های پارامتریک نمی‌باشیم. لذا در تجزیه و تحلیل چهار سؤال فرعی که هر کدام دارای پنج گویه می‌باشد و در قالب پرسش‌نامه در بین خبرگان این حوزه توزیع گردید، می‌توان این‌گونه عنوان نمود که:

سؤال فرعی اول: در بعد فرهنگی نسبت به حمایت و پشتیبانی نهضت‌های مقاومت تا چه میزان، موارد زیر می‌تواند بر امنیت ج.ا.ا مؤثر واقع گردد؟

جدول ۲. گویه‌های مربوط به بعد فرهنگی

رتبه میانگین	انحراف معیار	میانگین	گویه‌های مربوط به بعد فرهنگی
۳,۴۰	۰.۳۷۹۰۵	۴,۸۳۳۳	حمایت‌های سخت‌افزاری
۳,۱۰	۰.۵۳۴۹۸	۴,۷۰۰۰	حمایت رسانه‌ای
۳,۰۸	۰.۴۶۶۰۹	۴,۷۰۰۰	عملیات روانی
۳,۰۸	۰.۵۳۴۹۸	۴,۷۰۰۰	آموزش تیم‌های رسانه‌ای
۲,۳۳	۰.۶۰۶۴۸	۴,۳۳۳۳	پشتیبانی عقیدتی و ایدئولوژیکی

همان‌گونه که در جدول شماره ۲ مشاهده می‌شود، در حوزه بعد فرهنگی نسبت به حمایت و پشتیبانی نهضت‌های مقاومت به ترتیب:

۱. حمایت‌های سخت‌افزاری، ۲. حمایت رسانه‌ای، ۳. عملیات روانی، ۴. آموزش تیم‌های رسانه‌ای ۵. پشتیبانی عقیدتی و ایدئولوژیکی مورد توجه و تأثیرگذار می‌باشد.

سؤال فرعی دوم: در بعد اقتصادی نسبت به حمایت و پشتیبانی نهضت‌های مقاومت تا چه میزان، موارد زیر می‌تواند بر امنیت ج.ا.ا مؤثر واقع گردد؟

جدول ۳. گویه‌های مربوط به بعد اقتصادی

رتبه میانگین	انحراف معیار	میانگین	گویه‌های مربوط به بعد اقتصادی
۳,۵۲	۰.۶۷۸۹۱	۴,۴۳۳۳	کمک در فعالیت‌های اقتصادی پوششی
۳,۴۳	۰.۸۵۵۰۱	۴,۴۰۰۰	حمایت‌های بین‌المللی در برقراری تجارت آزاد
۳,۱۰	۰.۶۲۶۰۶	۴,۲۳۳۳	احداث واحدهای صنفی
۲,۵۳	۰.۸۰۳۰۱	۳,۹۰۰۰	واگذاری تسهیلات مالی
۲,۴۲	۰.۷۷۶۰۸	۳,۸۶۶۷	تأمین مالی مستقیم

همان‌گونه که در جدول شماره ۳ مشاهده می‌شود، در حوزه بعد اقتصادی نسبت به حمایت و پشتیبانی نهضت‌های مقاومت به ترتیب:

۱. کمک در فعالیت‌های اقتصادی پوششی، ۲. حمایت‌های بین‌المللی در برقراری تجارت آزاد، ۳. احداث واحدهای صنفی ۴. واگذاری تسهیلات مالی ۵. تأمین مالی مستقیم مورد توجه و تأثیرگذار می‌باشد.

سؤال فرعی سوم: در بعد امداد و بهداشت نسبت به حمایت و پشتیبانی نهضت‌های مقاومت تا چه میزان، موارد زیر می‌تواند بر امنیت ج.ا.ا مؤثر واقع گردد؟

جدول ۴: گویه‌های مربوط به بعد امداد و بهداشت

رتبه میانگین	انحراف معیار	میانگین	گویه‌های مربوط به بعد امداد و بهداشت
۳,۴۷	۰.۴۹۷۸	۴,۷۳۳۳	کمک‌های سخت‌افزاری و تجهیزات امدادی
۳,۱۵	۰.۴۹۸۲۷	۴,۶۰۰۰	خدمات درمانی و بهداشت
۲,۸۸	۰.۵۰۸۵۵	۴,۵۰۰۰	آموزش کادر درمانی
۲,۷۷	۰.۵۶۸۳۲	۴,۳۳۳۳	حمایت‌های دارویی
۲,۷۳	۰.۵۰۴۰۱	۴,۳۳۳۳	احداث واحدهای درمانی در منطقه سبز

همان‌گونه که در جدول شماره ۴ مشاهده می‌شود، در حوزه بعد امداد و بهداشت نسبت به حمایت و پشتیبانی نهضت‌های مقاومت به ترتیب: ۱. کمک‌های سخت‌افزاری و تجهیزات امدادی، ۲. خدمات درمانی و بهداشت، ۳- آموزش کادر درمانی، ۴. حمایت‌های دارویی ۵. احداث واحدهای درمانی در منطقه سبز، مورد توجه و تأثیرگذار می‌باشد.

سؤال فرعی چهارم: در بعد سیاسی نسبت به حمایت و پشتیبانی نهضت‌های مقاومت تا چه میزان، موارد زیر می‌تواند بر امنیت ج.ا.ا مؤثر واقع گردد؟

جدول ۵: گویه‌های مربوط به بعد سیاسی

رتبه میانگین	انحراف معیار	میانگین	گویه‌های مربوط به سیاسی
۳,۳۷	۰.۵۰۴۰۱	۴,۷۶۶۷	سازمان‌دهی
۳,۰۸	۰.۴۷۹۴۶	۴,۶۶۶۷	رهبری و هدایت
۳,۰۸	۰.۴۷۹۴۶	۴,۶۶۶۷	حمایت‌های بین‌المللی
۲,۷۷	۰.۶۲۹۷۲	۴,۵۰۰۰	تدوین راهبردهای رسیدن به اهداف
۲,۷۰	۰.۵۰۸۵۵	۴,۵۰۰۰	ائتلاف جریان‌های هم‌سو

همان‌گونه که در جدول شماره ۵ مشاهده می‌شود، در حوزه بعد سیاسی نسبت به حمایت و پشتیبانی نهضت‌های مقاومت به ترتیب: ۱. سازمان‌دهی، ۲. رهبری و هدایت، ۳. حمایت‌های بین‌المللی، ۴. تدوین راهبردهای رسیدن به اهداف ۵. ائتلاف جریان‌های هم‌سو، مورد توجه و تأثیرگذار می‌باشد.

– حمایت از محور مقاومت و تأثیر آن بر امنیت جمهوری اسلامی ایران

در پاسخ به این که حمایت از محور مقاومت چه تأثیری بر امنیت جمهوری اسلامی ایران دارد می‌توان این‌گونه تحلیل نمود که: الگوی گفتمانی انقلاب اسلامی تأثیر عمیقی بر مسلمانان جهان اسلام به‌ویژه بر محور مقاومت داشته که در قالب مقاومت بروز و ظهور کرده است. حمایت از مقاومت مردمی منطقه، علاوه بر تهدید برای دولت‌های محافظه‌کار و غیردموکراتیک منطقه، تهدیدی برای غرب و آمریکا به‌شمار می‌رود. علاوه بر آن مقاومت مردم منطقه، موجب تقویت جایگاه مردم‌سالاری دینی و گفتمان اسلام انقلابی (انقلاب اسلامی ایران) شده است و همواره فرصتی در راستای افزایش امنیت انقلاب اسلامی ایران و تقویت و گسترش ژئوپلیتیک محور مقاومت اسلامی خواهد بود.

به‌عنوان مثال با حمایت از محور مقاومت، از سقوط نظام سوریه جلوگیری شد و با حفظ حاکمیت کشورهای محور مقاومت، بازوی نیابتی جمهوری اسلامی ایران در منطقه حفظ و سبب تقویت امنیت آن شد. با دفع داعش در سوریه و عراق که نزدیک مرزهای ایران بود، تهدیدات امنیتی رفع شد. همچنین به تقویت شیعیان و تأثیرات ژئوپلیتیکی شیعیان در محور مقاومت منجر شد و به تضعیف نفوذ آمریکا در منطقه انجامید. از جمله این موارد عبارتند از: سقوط برخی از رژیم‌های مستبد و وابسته به غرب و آمریکا؛ تداوم مطالبات مردمی؛ افزایش حمایت مردمی و منطقه‌ای از فلسطین و تهدید جایگاه رژیم صهیونیستی؛ قدرت‌گیری اسلام‌گرایان یا حداقل قدرت‌گیری گروه‌های غیرهم‌سو با غرب و آمریکا؛ سقوط سران مرتجع هم‌سو با غرب و مخالف انقلاب اسلامی ایران؛ ادامه اعتراضات و به‌هم‌ریختن نظم موجود منطقه و تبعات منفی حاصل از آن برای غرب، آمریکا و رژیم صهیونیستی؛ حضور توده‌های مردم، نخبگان، زنان، جوانان و همه قشرهای مردم در خیزش‌های منطقه؛ برچیده‌شدن طومار داعش در عراق و سوریه، موفقیت نسبی انصارالله در یمن و مواردی از این دست که گویای عینی این مسئله است و تحولات منطقه، غرب و آمریکا را با چالش جدی مواجه کرده و منافع آمریکا در منطقه را درهم ریخته و دستاوردهای امنیتی را برای آینده «امنیت امت اسلامی» در پرتو گفتمان انقلاب اسلامی فراهم کرده است. محور مقاومت، منطقه راهبردی جمهوری اسلامی ایران به‌شمار می‌رود و تأثیر گفتمان انقلاب اسلامی ایران در محور مقاومت، سبب تقویت امنیت ملی خواهد شد. لذا تأثیر در این منطقه راهبردی، باعث ثبات و امنیت در منطقه شده و تهدیدات علیه انقلاب اسلامی ایران و محور مقاومت خنثی خواهد شد؛ که این دستاوردها و تحولات، از مهمترین تأثیرات حمایت انقلاب اسلامی ایران در عرصه نظر و عمل در ابعاد امنیتی - نظامی، سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی بوده است.

نتیجه‌گیری

در پاسخ به سؤال اصلی این پژوهش که عبارت است از اینکه: «ابعاد و مؤلفه‌های حمایت از نهضت‌های آزادی‌بخش و محور مقاومت کدام و تأثیر آن بر امنیت جمهوری اسلامی ایران به چه میزان می‌باشد؟»، بررسی‌های انجام شده بیانگر این است که انقلاب اسلامی ایران دارای دستاوردهای زیادی در ابعاد مختلف داخلی، منطقه‌ای و بین‌المللی بوده است که یکی از دستاوردهای آن تقویت نهضت‌های آزادی‌بخش و جبهه مقاومت اسلامی بوده که منشأ تحولاتی به‌ویژه در قضیه فلسطین به‌عنوان اصلی‌ترین دغدغه جهان اسلام در این یک قرن اخیر بوده است، به‌طوری که مقاومت اسلامی لبنان با حمایت محور مقاومت شامل نظام سوریه، گروه‌های مقاومت فلسطینی و رهبری جمهوری اسلامی ایران توانسته ضربات سنگینی را بر رژیم صهیونیستی وارد کرده و امروز نیز تهدید جدی برای امنیت این رژیم تبدیل شود. برای استمرار و تحکیم این دستاورد مهم که به‌معنای مبارزه با ظالم و دولت‌های استکباری و دست‌نشانده‌های آنها در منطقه است، رهبر عظیم‌الشأن انقلاب اسلامی با تأسی از مبانی اسلامی - قرآنی و آرمان‌های انقلاب اسلامی و اندیشه‌های امام راحل (رضوان‌الله) و جهت تحقق مبانی قانون اساسی در این زمینه و همچنین تأمین امنیت و منافع ملی نظام دینی که در حقیقت منافع اسلام است، بر حمایت همه‌جانبه از جبهه مقاومت اسلامی تأکید داشته و عموم ملت‌های مسلمان و دولت‌های اسلامی را به این امر مهم فرا می‌خواند. سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نیز به موازات حمایت‌های معنوی و مادی دولت، کمک‌های مستقیم و مستشاری به محور مقاومت و نهضت‌های آزادی‌بخش را در ابعاد و مؤلفه‌های ذیل به اجرا می‌رساند: پشتیبانی‌های سیاسی؛ پشتیبانی‌های فرهنگی و عقیدتی؛ پشتیبانی‌های بهداشتی و درمانی؛ پشتیبانی‌های اقتصادی. تمامی حمایت‌ها در ابعاد فوق به‌صورت همه‌جانبه و با اقتضائات مربوطه در کلیه سطوح تکنیکی، تاکتیکی، عملیاتی و راهبردی اجرا و بر امنیت کشور جمهوری اسلامی ایران مؤثر می‌باشد؛ لذا در تحلیل کمی ابعاد و مؤلفه‌های حمایت از نهضت‌های آزادی‌بخش و محور مقاومت به‌ترتیب بالاترین گویه‌هایی که بر امنیت جمهوری اسلامی ایران تأثیر دارد عبارت است از: حمایت سخت‌افزاری در بعد فرهنگی؛ کمک در فعالیت‌های اقتصادی پوششی در بعد اقتصادی؛ کمک‌های سخت‌افزاری و تجهیزات امدادی در بعد امداد و بهداشت و سازمان‌دهی مناسب در بعد سیاسی.

پیشنهادهات

با توجه به نتایج و یافته‌های تحقیق، پیشنهادهایی مطرح و ارائه گردد تا مدیران سیاسی، سازمان‌های ذی‌ربط و فرماندهان نظامی با بهره‌برداری از این پیشنهادها ضمن برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری‌های لازم اقدامات اجرایی موردنیاز را به‌نحوی به عمل آورند تا حداکثر اثربخشی در حمایت از محور مقاومت به دست آید.

الف. برنامه‌ریزی برای استفاده از نتایج تحقیق در فعالیت‌های رسانه‌ای به‌منظور آگاهی و افزایش بصیرت مردم جامعه در خصوص ضرورت حمایت از محور مقاومت.

ب. برنامه‌ریزی دقیق توسط دستگاه‌های مربوطه برای کیفی‌سازی اقدامات حمایتی.

ج. با توجه به سطوح مختلف حمایتی (تکنیکی، تاکتیکی، عملیاتی و راهبردی)، برنامه‌ریزی مناسب برای استفاده از پتانسیل‌های مختلف نهادها و سازمان‌های ذی‌ربط از طیف کاردان تا مدیران و فرماندهان عالی را در حیطه تخصصی به کار گرفت.

د. برنامه‌ریزی برای استفاده از این تحقیق در محتوای آموزشی دوره‌های مربوط به پایوران نقسا که وظیفه حمایت مستقیم از نهضت‌های آزادی‌بخش در جهان را برعهده دارند.

منابع

– قرآن کریم.

– دشتی، محمد (۱۳۸۵)، ترجمه نهج البلاغه، قم: مؤسسه فرهنگی تحقیقاتی امیرالمؤمنین(ع).

– امام خمینی، روح‌الله (۱۳۷۳)، صحیفه نور، ج ۲، تهران: مرکز مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی.

– امام خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۰)، بانک جامع بیانات مقام معظم رهبری (دامه‌زاده)، اصفهان: مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائم.

– بیات، حسن (۱۳۸۴)، مکانیزم پشتیبانی از نهضت‌ها، تهران: نشر دافوس سپاه.

– جمالی، جمال (۱۳۸۶)، هلال شیعی و هژمونی آمریکا، فصلنامه شیعه‌شناسی، ش ۲۰.

– حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۹۴)، مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی، تهران: سمت.

– حقیقت‌پور، منصور (۱۳۸۳)، مکانیزم پشتیبانی از نهضت‌ها، تهران: آموزش نقسا.

– حسینی، علی (۱۳۸۵)، نگرشی بر مبانی حمایت از مقاومت اسلامی در سیاست خارجی ایران، مقاومت اسلامی و منافع ملی، فصلنامه پگاه حوزه، ش ۱۹۶.

– سبحانی‌فر، محمدجواد (۱۳۸۹)، مکانیزه پشتیبانی از نیروهای نامنظم، تهران: مرکز تألیف کتاب‌های درسی معاونت تربیت و آموزش و فرهنگ پاسداری.

- سلیمی، حسین، شریعتی، مجتبی (۱۳۹۳)، منافع ملی جمهوری اسلامی ایران، تداوم یا انقطاع حمایت از نظام کنونی سوریه، فصلنامه سیاست دفاعی، ش ۸۹.
- شوری، محمود (۱۳۸۲)، مفهوم‌بندی وضعیت جهانی پس از جنگ سرد، هژمونی و ضد‌هژمونی، مجله راهبرد، ش ۲۷.
- عباسی، محسن (۱۳۸۸)، عملیات نامنظم (۱)، تهران: مرکز تألیف کتاب‌های درسی معاونت تربیت و آموزش و فرهنگ پاسداری.
- عمید زنجانی، عباسعلی، توکلی، محمد مهدی (۱۳۹۱)، مبانی دینی اصول سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه حقوق، ش ۲۶.
- عسگری، یداله (۱۳۹۴)، مقارنه گفتمان انقلاب اسلامی و مبانی اخلاقی مسئولیت حمایت، تهران، دو فصلنامه پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی، ش ۱۱.
- قاضی‌زاده، کاظم (۱۳۷۷)، اندیشه‌های فقهی امام خمینی(ره)، تهران: مرکز تحقیقات راهبردی ریاست جمهوری.
- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
- کاشانی، مجید (۱۳۷۶)، جامعه‌شناسی انقلاب، تهران: مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه پیام نور، چاپ سوم.
- کلینی رازی، محمد (۱۳۸۷)، اصول کافی، تهران: انتشارات علمیه اسلامی، چاپ حیدری.
- گروه زمینی (۱۳۸۳)، دکترین رزم نامنظم، تهران: ستاد تدوین متون آموزشی دافوس.
- محبوبی، قربانعلی (۱۳۹۱)، آشنایی با نهضت‌ها و جنبش‌ها، تهران: مرکز باقرالعلوم.
- محمدی، منوچهر (۱۳۶۷)، تحلیلی بر انقلاب اسلامی، تهران: انتشارات امیرکبیر.
- مصباح یزدی، محمدتقی (۱۳۸۲)، انقلاب اسلامی و ریشه‌های آن، قم: مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره).
- مطهری، مرتضی (۱۳۶۲)، نهضت‌های اسلامی در صدسال اخیر، تهران: انتشارات صدرا.
- مطهری، مرتضی (۱۳۷۳)، جهاد، تهران: انتشارات صدرا، چاپ ۷.
- مکارم شیرازی، ناصر (۱۳۷۴)، تفسیر نمونه، ج ۴، قم: دارالکتب سلامی.
- هانتینگتون، ساموئل (۱۳۷۵)، سازمان سیاسی در جوامع دستخوش دگرگونی، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: نشر علم.
- دهقانی فیروزآبادی، سیدجلال، فرازی، مهدی (۱۳۹۱)، بیداری اسلامی و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه مطالعات انقلاب اسلامی، سال نهم، ش ۲۸.
- روحانی، حسن (۱۳۹۱)، گفتمان امام خمینی(ره) پیرامون امنیت ملی و سیاست خارجی، فصلنامه راهبرد، سال بیست و یکم، ش ۶۵.
- قادری کنگاوری، روح‌الله (۱۳۹۷)، نقش مستشاری جمهوری اسلامی ایران در تأمین امنیت منطقه‌ای، فصلنامه آفاق امنیت، سال یازدهم، ش ۴۰.

- قاسمی، بهزاد (۱۳۹۷)، ژئوپلیتیک محور مقاومت و امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران بر اساس گفتمان انقلاب اسلامی، فصلنامه آفاق امنیت، سال یازدهم، ش ۳۸.

- کدیور، جمیله (۱۳۷۴)، رویارویی انقلاب اسلامی ایران و امریکا، چاپ دوم، تهران: انتشارات اطلاعات.

- مجرد، محسن (۱۳۸۶)، تأثیرات انقلاب اسلامی بر سیاست بین‌الملل، تهران: مرکز اسناد انقلاب اسلامی.

- صفاتاج، مجید (۱۳۸۷)، انقلاب اسلامی و استعمار فرانو در منطقه، چ ۱، انتشارات سفیر اردهال.

- مسعودنیا، حسین و خانی، اعظم (۱۳۹۱)، بیداری اسلامی در خاورمیانه و شمال آفریقا از منظر رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی)، بیداری اسلامی و تحولات منطقه‌ای، تهران: انتشارات دانشگاه امام صادق علیه السلام.

<http://www.alwaght.com>

- سایت الوقت در وبگاه:

- Friedman, George (2011), "Syria, Iran and the Balance of Power in the Middle East", 22, Dec.2011, www.trafor.com.

